

Helse- og omsorgsdepartementet
P.b.8011 Dep
0030 Oslo

E-post: postmottak@hod.dep.no

**Høringsnotat: Endring i kommunehelsetjenesteloven – et verdig tjenestetilbud.
Forslag til ny forskrift om en verdig eldreomsorg.
Verdighetsgarantien**

Statens seniorråd er glad for Regjeringens og Stortingets engasjement i utviklingen av omsorgstjenestene med spesielt fokus på verdighet. I den sammenheng vil vi vise til FNs prinsipper for eldre i verden (Resolusjon 46/91) som har mottoet "Å legge liv til de årene som er lagt til livet". I de 18 prinsippene legges det vekt på alle eldres rett til uavhengighet, deltakelse, omsorg, selvutfoldelse og verdighet. I ett av punktene under verdighet presiseres det at

"Eldre skal bli behandlet rettferdig uavhengig av alder, kjønn, rase eller etnisk bakgrunn, funksjonshemming eller annen situasjon, og bli verdsatt uavhengig av sin økonomiske situasjon."

Da dette er noen av de viktigste elementene i en verdig pleie- og omsorgstjeneste, støtter rådet det foreslåtte tillegget under § 2-1 (Rett til helsehjelp) i kommunehelsetjenesteloven. Dette legger føringer for tjenestemottakerens rettigheter og tjenesteyters plikter.

Statens seniorråd mener at verdighet og kvalitet i pleie- og omsorgssektoren først og fremst vil være knyttet til tjenestemottakerens opplevelse av å ha et sosialt liv, trygghet, god omsorg og forsvarlig pleie. Opplever en å bli møtt med respekt og omtanke kombinert med faglig god behandling, er det det beste kriterium for verdighet og god kvalitet. Dette gjelder uansett alder, da det er behovet for hjelp og bistand som skal være styrende for tildeling og utforming av tjenestene til hver enkelt.

Vi observerer imidlertid at holdninger og praksis ofte fører til forskjellsbehandling mellom eldre og yngre brukere av pleie- og omsorgstjenesten. Dette synliggjøres best gjennom kommunenes ulike ressursinnsatser i tjenester og aktiviteter for eldre og andre med store pleie- og omsorgsbehov. Det er i tillegg lagt ledende føringer fra sentralt hold gjennom aldersdiskriminerende ordninger og praksis som:

- Øvre aldersgrense på 67 år for kompensasjonsordningen for dekning av kommunenes lønnsutgifter over et fastlagt innslagspunkt til ressurskrevende brukere. Ordningen skal sikre at de som har behov for stor ressursinnsats, får et best mulig tilbud uavhengig av kommunens økonomiske situasjon. Ordningen gjelder imidlertid ikke for de med store hjelpebehov som er over 67 år.

- Brukerstyrt personlig assistanse, BPA, som også har utviklet seg til en "ikke-ordning" for eldre.
- At sykehjem som boform er uverdigg for tjenestemottakere under en viss alder. Det sier noe om at det er "verdigg nok" for eldre.

Intensjonene med å sette fokus på verdigheten overfor eldre med pleie- og omsorgsbehov er prisverdigg og rådet støtter at dette går fram i lovteksten. Vi ønsker et samfunn som er godt å leve i for alle, hvor bl.a. alder ikke ligger til grunn for hvordan mennesker behandles. Rådet er imot forskjellsbehandling på grunn av alder og vil påpeke hvor viktig det er at lover og forskrifter som regulerer pleie- og omsorgstjenestene, skal gjelde alle som har behov for tjenestene.

Vi stiller oss derfor noe undrende til forslaget om en egen forskrift om en verdigg eldreomsorg som inneholder deler av tjenesteinnholdet som kreves i Forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene. Det kan gi inntrykk av at den foreslåtte verdighetsforskriften skal gjelde eldre, mens den mer utfyllende kvalitetsforskriften skal gjelde øvrige tjenestemottakere. Vi er derfor bekymret for at en slik egen forskrift kan føre til en særomsorg for eldre som er dårligere enn pleie og omsorg for andre grupper i kommunen. Rådet anbefaler derfor

at de gode intensjonene i det foreslåtte tillegget til lovteksten tydeliggjøres i en felles forskrift for "Verdigg og kvalitet i pleie- og omsorgssektoren", der tjenestemottakerens rettigheter og tjenesteyters oppgaver inngår.

Både tjenesteytere og tjenestemottakere er best tjent med en slik felles og informativ forskrift.

Under tjenestemottakers rettigheter bør det informeres om forskrift om individuell plan, forskrift om habilitering og rehabilitering, brukervedvirkning og klageordninger.

For å synliggjøre en vesentlig tjeneste for å få dekket grunnleggende behov som inngår i kvalitetsforskriften, men mangler i tjenesteinnholdet i verdighetsgarantien, vil vi peke på punktet om at man skal få dekket sosiale behov som muligg for samvær, sosial kontakt, fellesskap og aktivitet.

Det å være aktiv i samfunnet, kunne delta i sosiale sammenhenger og kunne ha et fellesskap utenfor sitt hjem, er viktig for ethvert menneske. Samtidig blir dette behovet ofte nedprioritert i utarbeidelse og tilrettelegging av tjenestetilbudet til brukere av pleie- og omsorgstjenestene. Dette strekpunktet i kvalitetsforskriften tydeliggjør kommunens ansvar i sosialtjenestelovens formålsparagraf bokstav b) som sier at loven skal "bidra til at den enkelte får muligg til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre".

Rådet mener at en slik forskjell mellom kvalitetsforskriften og forslaget til verdighetsforskrift i hva som skal tilfredsstillende grunnleggende behov, er med på å synliggjøre behovet for en felles forskrift om "Verdigg og kvalitet i pleie- og omsorgssektoren".

I tillegg savner vi vektlegging av noen grunnleggende verdier som bør tas inn som egne punkter i oppstillingen av grunnleggende ytelser. Rådet foreslår derfor at følgende inngår:

1. *Flytting mellom boenheter i institusjonen forutsetter beboerens samtykke, og det skal fattes skriftlig enkeltvedtak med begrunnelse og opplysning om klageadgang etter gjeldende regelverk.*

Dersom intensjonene i sykehjemsforskriften § 4-3 skal følges opp, må institusjonens beboerrom anses å være beboerens bolig og hjem under langtidsoppholdet. Flytting til annen bolig innenfor samme institusjon bør dermed ikke finne sted kun etter institusjonsledelsens ønsker og behov. Bare hvis beboeren selv ønsker det, eller at behovet for tjenester taler for flytting til en mer velegnet bolig innenfor institusjonen, kan det være anledning til å flytte en beboer. I slike tilfeller skal det alltid foreligge et begrunnet vedtak i forkant.

2. Den enkelte boenhet er vedkommendes private sfære, som ikke skal benyttes til andre formål.

Det er også behov for et punkt som sikrer beboeren mot at tildelt rom ikke blir benyttet til bl.a. korttidsopphold for andre personer mens vedkommende er på ferie eller innlagt på sykehus mv. Det viser mangel på respekt for den enkeltes private sfære når vedkommendes hjem blir disponert på denne måten. Dette er krenkende for menneskeverdet.

Konklusjon

Statens seniorråd slutter seg til departementets forslag til tillegg i lovteksten om verdighet. Vi anbefaler imidlertid en felles forskrift for *"Verdighet og kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene"*. Våre anbefalinger bes lagt til grunn for den endelige forskriftsutformingen.

Vi vil til slutt bemerke at like viktig som å etablere verdighetsgarantier og kvalitetssikringssystemer, er det å satse på utvikling av kompetanse og holdninger. Vi vil samtidig påpeke at forskrifter, systemer og prosedyrer aldri kan kompensere for faglig standard i utførelsen av tjenestene. Kvalitet og holdninger må først og fremst sikres gjennom opplæring, fagutvikling og yrkesetisk bevissthet og refleksjon.

Med vennlig hilsen

Ivar Leveraas
rådsleder

sign.
Lena Hagberg
seniorrådgiver